

Економічні науки

УДК 336.72

Романів Євген Миколайович

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри обліку, аналізу та контролю
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Romaniv Yevhen

*Candidate of Economics, Professor
Ivan Franko National University of Lviv*

Буцьо Адріана Володимирівна

*студент
Львівського національного імені Івана Франка*

Butso Adriana

*Student of the
Ivan Franko National University of Lviv*

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ І МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В
БІЗНЕСОВИХ СТРУКТУРАХ
CURRENT TENDENCIES AND MECHANISMS OF FINANCIAL
SECURITY IN BUSINESS STRUCTURES**

***Анотація.** У даній статті узагальнено визначення фінансової безпеки підприємства, детально розглянуто механізми фінансової безпеки у бізнесових структурах, запропоновано різні підходи оцінки рівня економічної безпеки підприємства та проведено порівняльний аналіз цих підходів.*

Розгляд цієї проблеми у даному контексті дає нам розуміння того, що фінансова безпека є не тільки здатністю бізнесових структур

реалізовувати власний потенціал, а й зміцнювати економічну безпеку країни.

Аналіз проблемних ділянок фінансової безпеки бізнесу нашоєхує на думку, що підприємства зіштовхуються з рядом зовнішніх загроз: урядові кризи, рівень і прогноз інфляції, нестабільна валютна політика, нестача коштів для інвестування, несприятливі макроекономічні умови, зміна процентних ставок за кредитами.

Немалу частку займають і внутрішні загрози: мала ліквідність активів підприємства, низький рівень кваліфікації персоналу, конкурентно неспроможне технічне озброєння підприємства, низький рівень репутації бізнесу, витік фінансової та стратегічної інформації бізнесової структури.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, фінансово-економічна безпека, система, механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Summary. This article summarizes the definition of financial security of an enterprise, examines in detail the mechanisms of financial security in business structures, proposes different approaches to assessing the level of economic security of an enterprise, and conducts a comparative analysis of these approaches.

Considering this problem in this context gives us an understanding that financial security is not only the ability of business structures to realize their own potential, but also to strengthen the economic security of the country.

The analysis of problematic areas of business financial security suggests that enterprises face a number of external threats: government crises, the level and forecast of inflation, unstable currency policy, lack of funds for investment, unfavorable macroeconomic conditions, changes in interest rates on loans.

A considerable share is also occupied by internal threats: low liquidity of the company's assets, low level of personnel qualification, competitively unsustainable technical equipment of the company, low level of business reputation, leakage of financial and strategic information of the business structure.

Key words: *economic security, financial security, financial and economic security, system, mechanism for ensuring financial and economic security.*

Постановка проблеми. Даний етап розвитку економіки України є надзвичайно складним для функціонування бізнесових структур. В умовах ринкової економіки підприємства перебувають під тиском конкурентної боротьби. Це зумовлює потребу у розробці та використанні ефективних механізмів забезпечення фінансової безпеки підприємства, які здатні попередити кризові ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення фінансової безпеки в бізнесових структурах висвітлена у наукових працях Барановського А.О., Бланка І.А., С.Дж. Брауна, Гончаренка Л., Реверчука Н. та ін. Проте питання сучасних тенденцій та механізмів фінансової безпеки у підприємстві потребують додаткових досліджень.

Метою статті є теоретичне обґрунтування фінансової безпеки бізнесових структур на базі механізмів забезпечення фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даному етапі розвитку економіки в кризових умовах, функціонування підприємств стає ускладненим. Перш за все, ефективність господарювання бізнесових структур залежить від рівня фінансової безпеки.

У вітчизняній науці дефініцію фінансової безпеки розглядали безліч науковців. Наведемо декілька прикладів визначення даного поняття:

Дефініції терміну «Фінансова безпека»

Автор	Визначення
Барановський А.О.	Фінансова безпека – це: <ul style="list-style-type: none">– ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин;– рівень забезпеченості громадянина, домашнього господарства, верств населення, підприємства, організації, установи, регіону, галузі, сектора економіки, ринку, держави, суспільства, міждержавних утворень, світового співтовариства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань;– стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, розрахункової, інвестиційної, митно-тарифної та фондової систем, а також системи ціноутворення, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх негативних впливів, здатністю відвернути зовнішню фінансову експансію, забезпечити фінансову стійкість (стабільність), ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання;– якість фінансових інструментів і послуг, що запобігає негативному впливу можливих прорахунків і прямих зловживань на фінансовий стан наявних та потенційних клієнтів, а також гарантує (у разі потреби) повернення вкладених коштів [1].
Ревенчук Н.Й.	Фінансова безпека підприємства – це захист від можливих фінансових втрат і попередження банкрутства підприємства, досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів [2].
Бланк І.О.	Фінансова безпека підприємства як кількісно та якісно детермінованого рівня фінансового стану, що забезпечує стабільний захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки стійкого розвитку в поточному та перспективному періоді [3].

Джерело: розробка автора

Отже, проаналізувавши дані дефініції, ми хочемо зазначити, що незважаючи на відмінності у формулюванні, вчені розуміють поняття фінансової безпеки як фінансову та економічну стійкість підприємства та захищеність від зовнішніх чинників.

Якщо говорити про складові економічної безпеки підприємства, вони є наступними: технологічна, правова, інформаційна, фінансова, силова, інтелектуальна, кадрова, екологічна та ринкова безпеки (рис. 1).

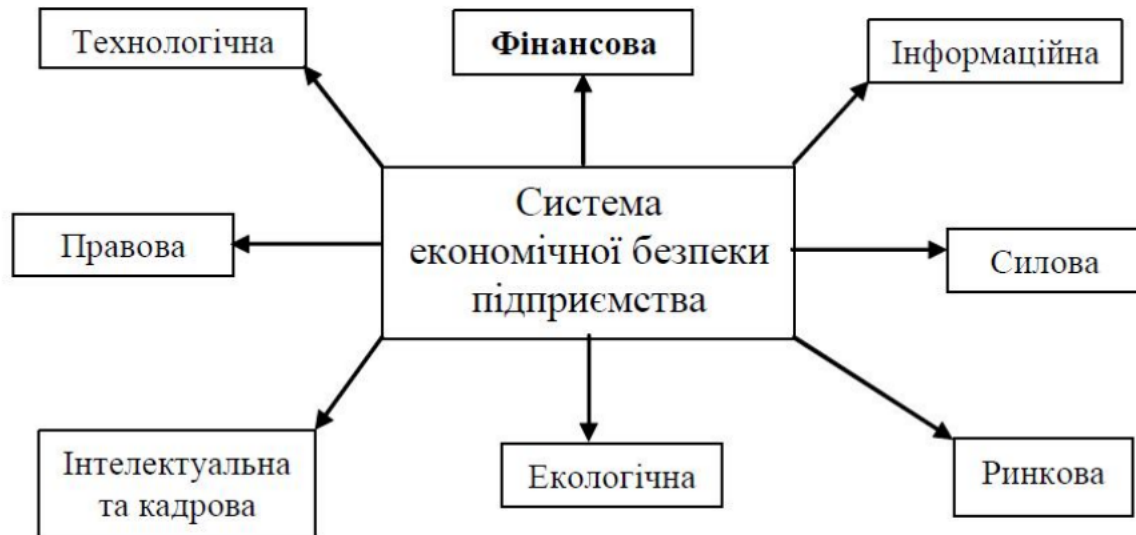

Рис. 1. Складові системи економічної безпеки підприємства

Джерело: розробка автора

Варто зазначити, що фінансова безпека є однією з найважливіших компонентів економічної безпеки бізнесової структури. Рівень фінансової безпеки у бізнесових структурах включає в себе наступні компоненти:

- існуючий рівень економічної самостійності бізнесу (про забезпечення промислово-економічними ресурсами та фінансова діяльність, формування необхідної матеріально-технічної бази тощо);
- рівень фінансової ефективності існування бізнесової структури;
- здатність до розвитку в подальшому функціонуванні (покращення ефективності фінансової діяльності).

Для ефективного досягнення достатнього рівня фінансової безпеки у бізнесових структурах, потрібно детально розглянути механізми її досягнення.

Економічний механізм є системою між економічними явищами та процесами та визначає порядок деякого виду діяльності. Дане поняття є

впливом на процеси, явища та основою реалізації економічних закономірностей.

Фінансовий механізм – складова економічного механізму. Це є система форм, методів створення а також використання фінансових ресурсів задля забезпечення цілей бізнесових структур.

Об'єкт механізму фінансово – економічної безпеки фінансових структур є включеним до його складу. Предметом механізму фінансово – економічної безпеки фінансових структур є функціонування суб'єктів фінансової безпеки.

У зв'язку зі зростанням рівня економічної невизначеності та загроз, функціонування механізму безпеки підприємництва набуває особливого значення.

Проте реалії сучасності підкреслюють недостатність існуючого теоретичного забезпечення функціонування механізму фінансово – економічної безпеки суб'єкта підприємництва, що відзначають й інші науковці [4].

Виходячи із необхідності використовувати механізм фінансово – економічної безпеки суб'єкта підприємництва, для зменшення невизначеності його функціонування та розвитку, основу його побудови складають аксіоми загальності, неповторюваності та відкритості [5], прийняті у фінансовому прогнозуванні в умовах невизначеності.

Пропонуємо розглянути детальніше кожну аксіому:

- аксіома загальності. Її суть полягає в існуванні ризиків та небезпек для суб'єкта бізнесових структур, тому механізм фінансово-економічної безпеки теж має постійно бути присутнім.
- аксіома унікальності. Її зміст полягає в тому, що небезпеки та загрози для суб'єкта підприємництва є унікальним, тому вплив механізму повинен бути індивідуальним.

- аксіома відкритості. Зміст розкривається в тому, що суб'єкт бізнесової структури перебуває у відносинах з іншими суб'єктами, тому загрози та небезпеки не можуть бути тільки зовнішніми чи тільки внутрішніми.

Механізм фінансової безпеки має ряд функцій, які мають бути детально розглянуті:

- накопичувальна – повне забезпечення суб'єкта господарювання за їх раціональною вартістю;
- оцадна – запобігання нераціонального використання фінансових ресурсів;
- відтворювальна – протидія небезпекам та загрозам;
- контрольна – спостереження за рухом фінансових ресурсів;
- інформаційна – надання потрібної інформації щодо рівня невизначеності.

Основна спрямованість функціонування фінансової безпеки у бізнесових структурах обумовлюється його метою. Глобальна ціль діяльності підприємств є фундаментом для формування напрямів та способів використання ресурсів, скерування визначення планових показників.

Серед завдань фінансової безпеки стоять декілька основних:

- ідентифікація небезпек та загроз;
- визначення індикаторів фінансової безпеки;
- забезпечення зростання прибутків та доходів суб'єкта підприємництва;
- забезпечення зростання вартості суб'єкта підприємництва;
- оптимізації поточних та капітальних витрат суб'єкта підприємництва;
- підтримання нормального фінансового стану суб'єкта підприємництва;
- забезпечення обсягу фінансових ресурсів суб'єкта підприємництва;

- забезпечення сталості руху фінансових потоків суб'єкта підприємництва;
- розробка системи моніторингу рівня фінансової безпеки;
- контроль за виконанням заходів із підтримання фінансової безпеки, їх аналіз та коректування;
- забезпечення зменшення трансакційних витрат.

Незамінною складовою оцінки фінансової безпеки бізнесових структур є визначення методів, адже вони залишаються дискусійними.

Ми пропонуємо класифікацію підходів визначення фінансової безпеки підприємств шляхом поділу їх на три групи:

- ті, які пропонують оцінювати рівень безпеки як складової економічної безпеки структури;
- ті, які пропонують оцінювати рівень безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства;
- ті, які пропонують визначати інтегральний показник фінансової безпеки підприємства.

Ю.Б. Кракос та Н.І. Серик пропонують оцінювати рівень фінансової складової економічної безпеки підприємства на основі розрахунку основних показників, які уособлюють результати діяльності всіх систем підприємства.

Іншим шляхом визначають процедуру оцінки фінансової безпеки підприємства Л.І. Донець та Н.В. Ващенко. На їх думку, рівень фінансової складової економічної безпеки підприємства повинен оцінюватися за основними напрямками аналізу, таких як фінансова звітність та фінансовий стан підприємства. Та, на нашу думку, дана методика дає можливість оцінити фактичний стан підприємства, а не рівень фінансової безпеки.

О.Л. Пластун пропонує здійснювати оцінку рівня фінансової безпеки підприємства на основі наступних коефіцієнтів: знос основних засобів, рентабельність активів, фондівіддача основних засобів оборотності активів,

фінансування, втрата платоспроможності та загальний коефіцієнт покриття. На базі розрахованих коефіцієнтів здійснюється інтегральна оцінка з максимальною кількістю балів – 100 за наступною формулою:

$$I = \sum MAX_i \times P_i$$
$$P_i = 1, K_i > t_i$$
$$P_i = 0,5, K_i \in t_i$$
$$P_i = 0, K_i < t_i$$

де I – інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки;

MAX_i – максимальна кількість балів за i-м коефіцієнтом;

P_i – коригуючий коефіцієнт;

K_i – фактичне значення i-го коефіцієнта.

Розглянуті нами методики не враховують структури фінансової безпеки підприємства, а також не містять рекомендацій щодо визначення рівня безпеки, тому є недосконалими.

Висновки. Ми можемо зробити висновки, що для забезпечення успішного функціонування бізнесових структур необхідно забезпечити його фінансову безпеку. Тому, для ефективного впровадження фінансової безпеки підприємства необхідно розробити та використовувати механізми забезпечення фінансової безпеки. Слід зазначити про необхідність визначення єдиного підходу до оцінки рівня фінансової безпеки бізнесових структур.

Таким чином, проблема науково-методичного забезпечення процесу оцінювання фінансової безпеки підприємств залишається невирішеною та потребує подальших досліджень, що дасть змогу приймати ефективні управлінські рішення щодо нейтралізації потенційних загроз та небезпек.

Література

1. Барановський А. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // Економічне прогнозування. 2006. № 1. С. 7-32.
2. Економічна безпека бізнесу: навч. посіб. / [Г. О. Швиданенко, В. М. Кузьомко, Н. І. Норіцина та ін.]; за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. К. : КНЕУ, 2011. 511 с.
3. Колесова І. В. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Львів, 2017. Вип. 606. С. 179-185.
4. Андрушків Б.М. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2016. 180 с.
5. Горячева К. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства / К. С. Горячева // Актуальні проблеми економіки. 2013. № 9. С. 43-49.